

1909
ESPORTS DE NEU AL
MONTSENY

MARGARIDA CARDONA I ROMEU

L'escriptor i excursionista Artur Osona i Formentí publicà, l'any 1879, una petita obra que va tenir cabdal importància perquè els excursionistes descobrissin el Montseny.

És la seva *Excursió a la muntanya del Montseny*, per un propietari de la vila de Breda, amb traducció castellana i francesa, i acompanyada d'un mapa itinerari. Dedicà l'obra als seus amics i consocis de l'Associació Catalanista d'Excursions Científiques –nom primitiu de l'actual Centre Excursionista de Catalunya– i deixa ben clar que és resultat del seu «entusiasme per una muntanya tan desconeguda com admirable». Expressa també l'esperança que «... altres amb més dots que jo, facin altre tant per fer conèixer tantes belleses i grandiositats com posseeix la nostra pàtria.»

Després d'aquesta guia en publicà d'altres, de tot Catalunya i d'Andorra. Són les primeres de la llarga sèrie de guies excursionistes publicades a Catalunya, ininterrompudament, de llavors ençà.

Fins aquella data, els excursionistes no pujaven als cims del Matagalls, ni a les Agudes. A partir de la publicació de la guia, la situació va canviar. El Montseny començà a ser visitat, sobretot per excursionistes barcelonins, i la travesia que Artur Osona descriu esdevé clàssica: Breda, Santa Fe, turó de l'Home, Agudes, Font del Briançó, coll de Sant Marçal, Matagalls, Sant Segimon, Viladrau, Arbúcies, castell de Montsoriu i tornada a Breda.

Familiaritzats amb el massís a partir de les excursions d'estiu, es començà a valorar positivament la facilitat d'aproximació per anar-hi també a l'hivern, descobrir la muntanya nevada i l'oportunitat de practicar-hi els esports de neu, esports que en aquell llunyà començament de segle eren completament nous i exòtics.

Eren els temps en què tot just començava a posar-se de moda l'esport en general, en gran mesura per l'interès que la restauració dels Jocs Olímpics havia desvetllat.

La joventut benestant europea s'engrescava amb les modalitats esportives

clàssiques, alhora que n'intentava de noves. Entre nosaltres això també va passar i no només a nivell individual.

Catalunya disposava d'un consolidat teixit associatiu en tots els camps de la vida ciutadana. La Renaixença cultural i política que el país vivia encoratjava la iniciativa dels ciutadans i aquests, per enfortir-se, s'agrupaven, s'associaven d'acord amb les respectives afinitats d'ideals, d'afeccions, etc... I entre aquestes afeccions, les esportives.

En aquells dies trobem ja organitzats en clubs, centres, entitats, els esports següents: ciclisme, automobilisme, motorisme, futbol, lluita greco-romana, tennis, tir, hípica, regates de vela i de rem, boxa, gimnàstica, atletisme, aerostació, pilota i hoquei sobre patins entre d'altres.

Els diaris i les revistes es feien res de les seves activitats. Periodistes i fotògrafs desvetllaven a poc a poc l'interès de la ciutadania per aquelles activitats encara minoritàries però engrescadores per tantes raons de tipus social, lúdic o patriòtic.

Els primers «sportmen» feien més d'un esport, els agraïen tots i en

*Primeres pràctiques de luges al Montseny el 1er. de gener de 1909
al Camp de Cinc Saus. (Fotografia Josep M.ª Còde Triola).
Clixé propietat del Centre Excursionista de Catalunya.*

*Els participants al I Concurs Català de luges, celebrat a la carena del Matagalls el 21 de març de 1909. (Fotografia Brangulí)
Clixé propietat del Centre Excursionista de Catalunya.*

descobrien de nous. Els excursionistes s'interessaren a més a més pels esports de neu.

Veieren que l'esquí els permetria ampliar el camp de la seva activitat només practicada generalment a l'estiu, o, excepcionalment i amb grans dificultats, en excursions d'hivern en què s'enfonsaven i avançaven fatigosament per la neu.

Veieren les possibilitats que des del punt de vista esportiu d'exercici físic saludable, d'utilitat per als pobles de muntanya i de diversió oferia l'esquí, fins llavors només practicat als països nòrdics on, de temps immemorial, esquiar era la manera normal de desplaçar-se a l'hivern.

Mitjançant la seva relació amb els clubs alpinistes europeus, els excursionistes catalans entraren en contacte amb l'esquí, tot just arribat als Alps en aquella època.

El 1908 van assistir, a Chamonix, al Primer Concurs Internacional d'Esports d'Hivern. L'espectacle, l'animació i l'èxit d'aquella presentació dels esports d'hivern als Alps els deixà entusiasmats i en tornaren decidits a introduir-los a Catalunya.

Estaven segurs que el país, sempre obert al que de nou ve d'Europa, acolliria aquests nous esports com havia acollit els altres. Els amics i els familiars són els primers de provar-ho, i és precisament al massís del Montseny, el primer escenari de què tenim notícia, on experimenten aquella novíssima sensació de lliscar amb esquís i luges damunt la neu.

Per garantir l'arrelament, l'expansió i la continuïtat d'aquest esport, per donar-li una dimensió ciutadana, decidiren associar-se, i socis com eren del Centre Excursionista de Catalunya, ho feren des de la seva mateixa entitat.

Aquells joves crearen la Secció d'Esports de Muntanya, que tingué com a objectius: Fomentar l'alpinisme, practicar els esports d'hivern i ensenyar a esquiar als pobles de muntanya perquè poguessin comunicar-se a l'hivern.

Així va començar una empresa ambiciosa que a la llarga ha estat la base del posterior desenvolupament dels esports d'hivern entre nosaltres.

Engrescats, posaren tot seguit mans a l'obra, i per Nadal d'aquell any 1908 començaren les activitats que anunciaven així a les pàgines del Butlletí del Centre Excursionista de Catalunya del mes de desembre: «Noves de la Secció d'Esports de Muntanya: Havent arribat ja de Zurich, les luges esquis, raquetes i piolets i demés material d'esports d'hivern, a darrers d'aquest mes celebrarà dita Secció la inaugural de ses tasques amb una excursió als Rasos de Peguera i una altra al Montseny, a les qual, aniran seguint d'altres a fi de practicar i d'implantar ben prompte en la nostra terra aquests esports tan coneguts i vulgaritzats en altres països.»

El programa d'activitats socials per a aquell 1909, primera temporada d'esquí, va ser el següent: 1 de gener, Camp de Cinc Sous (Matagalls); 30 de gener, Núria; 1 de febrer, Santa Fe del Montseny; 21 de febrer, Ull de Ter; i, finalment, 21 de març, Matagalls: Celebració del Primer Concurs Català de Luges.

La primera cursa de luges és anunciada a tots els socis com un gran esdeveniment esportiu amb pretensions de fer impacte en la societat catalana: «...com un primer pas seriós i col·lectiu per a la implantació a la nostra terra d'aquelles festes esportives tan generalitzades en altres països.»

El Butlletí informa que «...és gran l'animació que regna amb aquest motiu, entre els nostres joves "esportmen" i són alguns que s'han presentat a prendre part a les curses de salts i velocitat que hauran de realitzar-se. S'ha enviat a buscar a tal objecte una altra partida de luges que arribarà de Suïssa d'un dia a l'altre. No dubtem de l'èxit d'aquesta primera temptativa, del resultat de la qual informarem als nostres lectors.»

La manifestació esportiva va ser efectivament un èxit. Els esports de neu havien començat amb bon peu.

Més d'un centenar de persones, representants de la premsa esportiva i de revistes il·lustrades, fotògrafs professionals i afeccionats, encarregats de fer una pel·lícula i molts esportistes que volien conèixer aquesta nova manifestació esportiva van reunir-se al Matagalls, aquell 21 de març de 1909, «a redós de la tenda de campanya del Centre i coronats per la bandera catalana», com ens és explicat en l'article publicat al Butlletí de l'entitat, amb tota mena de detalls.

La descripció és tan viscuda, tan realista, ens fa sentir tan a prop del que allí va passar, que crec que el lector gaudirà escoltant directament els protagonistes.

Així, doncs, transcriu a continuació aquell text:

PRIMER CONCURS CATALÀ DE LUGES

«El dia 21 de març va tenir lloc dalt la serra del Matagalls (1.700 m d'altitud) l'anunciat Concurs de Luges organitzat per la Secció de Muntanya del nostre Centre Excursionista, el qual és el primer de la seva naturalesa celebrat a la nostra terra. El dia anterior diversos companys sortiren de la nostra capital cap a les contrades muntanyenques i anaren a acampar dalt la mateixa serra del Matagalls on la neu era abundosa. Hi arreglaren i marcaren la pista, d'un quilòmetre aproximadament de llargada, on l'endemà havien de celebrar-se les esperades curses, com a primer pas seriós i col·lectiu per a la implantació a la nostra terra d'aquestes festes esportives, tan generalitzades en altres països.

«El matí del dia anunciat, que va aparèixer amb tota esplendidesa, feia bo de veure des del cim d'aquella alterosa serra les nombroses colles que per tots indrets es veien pujar formant llargues corrues, animant aquelles generalment solitàries i silencioses contrades i constituint, tot plegat, un quadre animat ple de vida i de color, que es destacava sobre el blanc mantell que completament cobria tot el terror i sota la volta blavosa d'un cel resplendent, amb què la natura volgué regalar-nos després d'una jornada de boires i tempestes que per tot un dia s'havien ensenyorit d'aquelles altituds. A mig matí la concurrència

El públic assistent contempla encuriósit l'espectacle de la 1.ª cursa de luges.

(Fotografia Josep M.ª Còde Triola).

Clixè propietat del Centre Excursionista de Catalunya.

era nombrosa, sentint-se arreu animades converses i albirant-se encara colles tardanes, que anaven enfilant-se pels caires i carenades de la serra. Més d'un centenar de persones varen reunir-se al Matagalls, a redós de la tenda de campanya del centre i coronats per la bandera catalana que magestuosament voleïava al bell cim d'aquella serra. Allí vàrem veure-hi germanívolament aplegats un gran nombre de benvolguts consocis i altres invitats, representants de la premsa diària i esportiva i de diverses revistes il·lustrades, molts fotògrafs afeccionats i professionals que anaven traient vistes d'aquells escaients conjunts, els encarregats de fer la pel·lícula cinematogràfica que havia d'obtenir-se per a la Sala Mercè de la nostra ciutat i molts afeccionats d'esports diversos, desitjosos de conèixer aquella manifestació esportiva que allí anàvem a presentar per primera volta a la nostra terra.

«Entre tanta gent no deixava de destacar-se graciosa i bellament un animós agrupament format per la distingida Sra. Dª Maria Bofill Vda. Pons i les senyoretetes Dolors, Mercè i Joaquina Pons, Josepa Casanovas, Maria Teresa Gilbert, i Montserrat Par, que acompanyades de diversos joves i bons amics, havien pujat portades per ses pròpies aficions, contribuint amb la seva presència al més bell engalanament d'aquella atractiva festa i demostrant la seva ardidesa al trespasar en plena temporada hivernenca per aquells indrets no exempts de dificultats i mancats de tot confort i comoditat ciutadanes.

«Al migdia va donar-se el senyal de començar la cursa de velocitat que havia de realitzar-se seguidament, col·locant-se tothom a les voreres de la llarga pista, pujant els corredors amb les seves luges al punt de partida i ocupant els individus del Jurat el seu lloc corresponent. Aquest estava format pels senyors Eduard Vidal i Riba, president en representació del que ho és del Centre, D. Cèsar August Torras, D. Josep Elias i Juncosa, D. Lluís Guarro, jutges de sortida i d'arribada respectivament, D. Manuel F. Creus i D. Francesc Puget, cronometradors, D. Josep Martí i D. Lluís Valls i Campaner, controls. Els corredors inscrits eren 28, dels quals es presentaren els senyors següents: Jacint Puget, Santos Mata, Jaume Llongueras, Antoni Barrié, Albert Santamaria, Josep Tatxé, Andreu Servole, Guillem Bernola, Santiago Creus, Enric Ribera, Enric Goig, Martí Armanguè, Lluís Balcells, Jaume Morell, Victor Oliva, Josep Maria Cò, Lluís Coll, Joan Gener, Josep Amat, Jaume Amigó i Carles Galceran, que anaren corrent de minut en minut per l'ordre citat que els havia correspost segons previ sorteig. Feta la necessària comprovació i examen de totes les dades aportades, varen resultar vencedors els senyors D. Santos Mata i D. Albert Santamaria que feren el recorregut en 1'15" i en 1'15" i mig respectivament i als quals en conseqüència varen atorgar-se els premis oferts.

«Un cop acabades les curses oficials, els mateixos corredors i altres afeccionats varen emprendre la davallada per aquelles pistes naturals, exercitant-se en el maneig de les luges, prenent-hi igualment part les senyoretetes abans

anomenades, que realitzaren bones curses i viratges demostrant destresa i habilitat.

«Després d'haver tothom dinat escampats per aquelles altures i cercant llocs un xic arrecerats, va començar la desfilada dirigint-se per diferents indrets i formant colles diverses cap a Viladrau, Balenyà, Seva, Palautordera, Sant Marsal, Tona i altres llocs a fi de fer-hi nit i retornar l'endemà a Barcelona.

«Així va fer-se quedant tothom ben content i complagut de l'èxit d'aquesta sortida i no dubtant que els esports de neu prendran carta de naturalesa al nostre país permetent que el vinent any, seguint els propòsits i les negociacions ja iniciades per la Secció d'Esports de Muntanya del nostre Centre, pugui fer-se una festa esplèndida per a lo que no han de faltar ni medis ni entusiasmes, dels quals sobradament estan posseïts els nostres benvolguts consocis iniciadors d'aquests actes, als quals felicitem per l'èxit obtingut, no dubtant aniran realitzant tots els propòsits que ens consta que tenen per a la vinent hivernada.» (Butlletí C.E.C., abril 1909).

L'any següent, efectivament, organitzen el que havia de ser Segon Concurs Català de Luges, també al Montseny. Dissortadament i malgrat tots els preparatius —aquesta vegada són encara més importants— no podrà celebrar-se: primerament és ajornat per manca de neu, i després és suspès per les dificultats de transportar el material fins al Matagalls, a causa del mal temps.

Això no obstant, val la pena seguir els treballs realitzats per l'organització, animats del desig de superació de l'èxit de la primera edició. Així, transcribim també aquest text publicat al Butlletí.

SEGON CONCURS CATALÀ DE LUGES AL MONTSENY

«Per acord de la Secció d'Esports de Muntanya, tindrà lloc aquest segon concurs durant els dies 30 i 31 de gener proper i 1 i 2 de febrer. A tal efecte i com indicàvem en un dels nostres darrers números, s'han fet ja diferents treballs i tempteigs que han donat un resultat excel·lent i encoratjador; l'entusiasme creix entre els nostres aficionats i sols facilitats trobem per a la realització dels propòsits i iniciatives dels organitzadors d'aquestes simpàtiques festes esportives, fa poc introduïdes a Catalunya.

«Aquest any el concurs pot revestir veritable importància i no dubtem que es veurà molt concorregut i animat.

«En ell hi haurà cursa de luges reglamentada per aficionats i cursa especial per a senyoretetes, carreres d'obstacles i de velocitat, concurs de salts, proves d'esquí i excursions vàries per aquells pintorescs indrets. Per al millor èxit es formarà una pista a propòsit a la carena del Matagalls i es procuraran tota mena de comoditats, principalment pel que fa a l'hostatge per a tots els que

**CENTRE EXCURSIONISTA
DE CATALUNYA
SECCIO SPORTS MONTANYA**

2on Concurs Català de Luges

MONTSENY ■ **Diumenge, 20 Mars**
MATAGALLS

Cartell editat pel Centre Excursionista de Catalunya, amb motiu del II Concurs Català de luges l'any 1910, que no s'arribà a celebrar. (Clixé propietat del Centre Excursionista de Catalunya.)

escriguin i avisin per endavant al nostre Centre. En totes les poblacions veïnes s'avisarà l'estada de forasters i habilitaran estatges confortables i a dalt del Matagalls es muntarà un campament de tendes de campanya per resguardar-se de les possibles inclemències del temps. Hi ha també intent d'organitzar una festa nocturna a muntanya i un banquet de comiat. En el número vinent publicarem el programa definitiu del concurs, festes i itineraris per anar al Matagalls, horaris i demés dades d'utilitat pràctica. Actualment s'està procedint al tiratge d'un cartell del nostre volgut i estimat consoci Jaume Llongueras.

«Per altra banda hem de fer constar que les obres d'habilitació del refugi de La Castanya, a més de 1.200 m d'altitud i distant sols cosa d'una hora del Matagalls, estan ja acabades.

«S'hi ha habilitat un menjador, dues cambres, i una sala dormitori que actualment estem moblant i proveïnt de tot el necessari. Per contribuir a aquest fi, hem obert una subscripció que està donant bons resultats.

«El dia 21 de novembre, els senyors Barnola, Santamaria i Valls, anaren a la Castanya i donaren les darreres disposicions. Aviat s'hi tornarà per procedir a la seva completa instal·lació.

«No dubtem que amb l'habilitació d'aquest refugi es facilitaran les ascensions als cims del Montseny i l'assistència a l'esmentat concurs de luges.» (Butlletí C.E.C. desembre 1909).

Ja hem dit que aquest concurs, preparat amb tanta il·lusió, no se celebrà. Els esports de neu, els concursos, deixaran el Montseny i aniran a cercar la neu més segura del Pirineu, i Ribes del 1911 al 1919 i Núria del 1920 al 1922, seran l'escenari d'uns concursos que hauran servit per crear afició i millorar la tècnica.

Quan l'any 1922 el ferrocarril transpirinenc, que avançava lentament cap a Puigcerdà, va arribar finalment a la Molina, començà l'etapa definitiva de l'expansió de l'esquí a Catalunya, nascut a redós d'una entitat excursionista i transformat en un fenomen modern, important factor econòmic i social que mobilitza multituds de ciutadans.